

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ :

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ :

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2¹/₂ динара.
Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ПРОМЕНА ЖИВОТА.

ад прође зима љута;
Растоли сунце лед
За њом је одмах милом
Пролећу љупком ред.

Тад' из сна све се креће;
На воћки с' бели цвет,
А око кога лентир
Весео вије лет;

Пролеће љупко шири
Свуд мио његов крас,
А за њим дође лето
За мало међу нас.

Са воћке цвет се смета,
Види се зелен плод;
За летом јесен дође
И тешки узре род.

Па тако увек даље
Док сунце озго сја

На свету биће овом
Промена вечна та.

Ој, срце тако исто
Душина с' воћка ти
И ти се можеш увек
Промени надати.

Доћи ће ново лето
Живну ће нама свет
И теби срце моје
Цветаће среће цвет.

А цвета л' једном бео
На воћки цветак тај
Богата јесен плода
Донеће слатка знај!

Срстан ћу бити тада,
Свог целог века ја;
Ал' само да плод нема:
И доста терета.

Лазар Николић.

СРПКИЊАМА. ¹⁾

Утем срањивања долазимо до јасних представа а са помоћу ових учимо судити. Ја радо срањујем. Особито уживам у срањивању Српкиње са женскињом других народно-

сти, и отуда налазим, да у Српкиња има црта и својстава, која њу узвишују над другима. Српкиња је бистра ума, лака схаватања, милостива срца, одушевљена за јем прати наш српски књижевни рад, а не забације ни туђ, као што се види и по овом чланку. Она износи овде врло лепе мисли и ми би се у првој линији радовали, кад би доживели да видимо, да овај и овакав лист саме наше Српкиње уређују и пишу.

¹⁾ Чинимо пакљивима наше поштоване читатељке на овај леп чланак, који је потекао из пера наше сараденице, и одличне Српкиње, која живо и с пуним осећа-

све велике и узорите идеје човечанства. Ал' у низу њених врлина највише је кра- си то, што је Српкиња поштена жена и добра мати. Ретка је Српкиња, која ће име свога жужа обзачастити а још ређа је српска мати, која ће своје дете туђину дати да га васпитава и одрађује, била она ма како сирота, ма како болесна; оно чедо, које је она под срцем носила и са мукама родила, не уступа туђину, она га сама одгаја и захрађује, ма ју колико жр- тава стало.

Том узвишеном материнском осећају у Српкиња има наш народ много да захвали, јер је то одржало народни дух и са њиме све друго што још нашим зовемо и назвати смемо у овим тешким временима, где са сви- ју страна туђи елементи на нас наваљују и немило нас сатиру. Кад би српска мати у овом попустила, своје нејако дете другом да- вала, наш би подмладак престао дисати срп- ским духом и мало помало би нас наста- јало. Страшно је и замислити ту могућност! Боље да се оно Српче никад и не роди, које би се покрај своје српске мајке ту- ђим духом задојило и које би своја душе- вна добра положило на жртвеник туђе на родности. Не, ми се тога бојати не морамо, ма да се баш у том смислу греши и то на жалост у нашим отменијим породицама. Ко би могао, ко би смео спорити добит, која лежи у изучавању туђих језика, обичаја и уметности? Жеђ за науком, за рашире- њем граница свога знања, урођена је чо- веку и што више научи, што више зна, тим боље служи човечанству, па и свом народу, и својој породици. Многострано изображен човек на много страна и дела успешно па и много ствара. Такови су људи од велике вредности за сваки народ, а како тек за нас шаку људи, који се мучно боримо тек да своју народно душе- вну независност одржимо и у своје духу развијамо и унапређујемо. То су предо- чиле и све наше боље породице, које се поглавито и брину, да своју децу изобразе. Само је питање да л' су уочиле и велику опасност, која се тим вишим образовањем на туђем језику чисто неприметно увлачи у крв народну, т. ј. да ли су приметили, да се тако *улева и туђ дух*, нарочито код нејаке де-

чице, у којих народни дух још није довољно корена захватио а да га они страши утисци не би могли слабити и најзад сабити Зато, мати српска! прво и прво усади у срце твога детета корен љубави *за своје*, и то, засади га дубоко, неискорењиво, па тек онда, кад он потера, калами на њега оно, што ти туђа наука корисног пружа. И још пази, кад живом радозналом духу твога детета отвориш оно широко поље наука и туђинског блага, пази да негујеш највећма онај корен, који си му са мле- ком својим у груди засадила, и који треба кад Српче одрасте, да постане најсилнија и најплоднија грана у врту његова унут- тарња света.

Ако је цена за постигнуће велике обра- зованости: отуђивање од оног што је наше, ох, онда останимо боље прости и незнали- це, к'о што су нам стари били, али са оним узвишеним осећањем родољубља у грудима, које их је на велика дела покре- ћало, и имена им прославило.

Та пак опасност да ће се изгубити тај најсветији дар божији за сваког чо- века и народа: његов језик, име, осе- ћај, свест народна, не постоји за оног Србина и Српкињу, који су одрасли под заштитом и негом праве српске матере и који су њежне детинске године провели и сити се напојили она слатка родољубива извора, који тек онда усане, кад им се бесамртна душа лиши земних окова, па се вине у свој вечни завичај.

Но вратимо се сад првом и правом предмету ових редака: да сраваљујемо Срп- киње са женама других народности.

У колико се Српкиње одликују у мно- гим већим и мањим цртама у толико више пада у очи једна велика мана: *немар за нашу српску књижевност*. Тај факат је тако големо противусловље са осталим напре- дним корачањем и у сваком погледу савре- меним делањем Српкиња, да је готово не- појмљива појава, тако рећи, „изолирана“ у колу савремена женска света. Је ли мо- гуће, да Српкиња, иначе умна и бистра, не схваћа важност књижевна питања по један народ! Зар не пејми колико је па- губно, слабо и млако заузимање на том

пољу, колико штетно за душевну самосталност и светски углед једног народа? У том обзиру су нас превазишле не само жене оних народа, који стоје данас на врхунцу свога образовања, већ нас претекле и жене оних народа, који се као и ми стотинима година грозно ргаше под притиском варварска тираниста, и тек од кратко времена уживају благодети независног и слободног живота.

Румункињама предњачи сама краљица са лепим примером и она је припомогла, да је заузимање женскиња на књижевну пољу врло живо. Но ево шта Гркиње раде! Њихово делање у том смислу заиста је похвале достојно и оно сведочи, да је у њих пуно развијено естетично осећање и сазрело разумевање просветна рада. Оне су појмиле, да се средством читања најлакше шире лепе и племените мисли, и да се поучним књигама и списима просвета уноси и у најниже слојеве друштвене. Тим убеђењем вођени, прегнула је неколицина образованих Гркиња, да њиховом женском свету створи једно „огњиште“ за просветно делање.

Како су успешно умеле радити, показује њихов лист „Εφημερίς των Κυριων“ (Женски недељни лист) писан од самих женскиња; власник и издавалац листа је госпођа Kallirrhoi Parren.

Тај лист доноси расправе и дописе о друштвеним, народним, педагошким, уметничким и кућевним питањима; о хигијени, економији, ручном раду, образовању и одгајању деце и т. д. о свачем дакле што у делокруг жене утиче. Даље доноси биографије знатних жена из свију времена. Проналаске женскиња и белешке о њиховом друштвеном раду по свима културним земљама. Долазе у том листу на јавност и оригинални производи даровитих Гркиња у прози и поезији све задахнуто чистим и узвишеним идејама и смером, да се видокруг женска духа проширава и знање њихно допуњава. Исти лист издаје и годишњак, испуњен са врло лепим и упутним дописима, приповетчицама, песмама и белешкама, скупљеним из литературе свих народа и то све од женских автора. Ово-

годишњи календар послаше ми из Грчке добри пријатељи на углед и ево ћу да наведем појединце његов садржај: „Савршеност“ од Marie Derain, председнице женске задруге у Француској; „Енглеска жена“, од Helene Derba; „Жена, напредак и идеал“, од Juliette Adam; „Студије о лепој уметности“, од Kaliopi Kechaja; „Жене из Рапсане“ од Marie Pipiza; „Грчка жена деветнаестог столећа у историји, филологији и филантропији“, од Kallirrhoi Parren; „У чему лежи лепота“, од Marie Bertean, неимарка; „О ругоби“ од Louise Menier.

По избору тих темата може се упознати дух, у ком Гркиње делају и како оне схваћају позив и значај свој на просветном пољу. Леп успех, који су у овом показале Гркиње сведочи, да је у Гркиње постајала потреба да читају и да се образују у свом духу, на свом језику. Тај труд појединих са свију се страна симпатично и потпорно предусрета, па то је и поглавито припомогло овако лепом успеху.

И ми имамо наш женски лист, који би могао и требао да постане не само огњиштем душевна живота и делања свију Српкиња него и средиштем узајмна им рада, а то је наш „Женски Свет“; и он би по примеру поменутог грчког листа могао бити носилац просвете и поуке у свима и у сиротинске кућице наших ратара и занатлија и чак у новоослобођеним крајевима Босне и Херцеговине. Није ли дивно замислити ову слику: Освапула недеља ил празник, цела породица сакупљена седи па слуша, а унуче чита „Женски Свет“. Колико би просветних зрака могло пасти у скучене појмове неугог, колико би блага поучна реч добра починила, колико њих са хрђава пута повратила и од пропасти спасла, па све то нашим трудом, на шом заслугом. О, драге Српкиње, није ли то осећање вредно, да све слободне часе које нам преостану од кућевних дужности, посветимо том послу, тој цели?

Не мора свака писати, ал свака може нашој ствари служити, само прво треба да ту ствар у истини нашем начинимо и да се споразумемо.

Почетак је свагда тежак, ал ево ми имамо

већ почетка у овом листу новосадске женске задруге, који се лепо уређује и доноси здраве поуке из свију грана наука, што су женскињи нужна, те нам је главна брига отклоњена и први почетак учињен. Ми неможемо још саме примити уређивање листа, јер за уређивање једна листа треба знања и искуства, а ми смо почетнице па би тешко било из наше средине женску наћи, која би разумевала лист један руководити. Али што све можемо, то је: одушевљено радити, да се наш лист шири и популарним постане. Неке од нас нека дописују, друге нека из страних листова купе све што је поучно за женске и што се дотиче сфере њиних интереса. Треће нека превађају са страних језика а остале нек се посвете протуривању листа на све стране; та цена је листу „Женског света“ тако мала, тако скромна, да би и најсиромашније куће могле држати ако само ми пођемо добрим примером и ако се својски заузмемо, да што више претплатника набавимо.

Кад се у добротворној задрузи Српкиња Новосаткиња покренуло питање о издавању једна женска листа попут „Домаћице“ београдске женске задруге, доста је тешко продрло. Идеја коју је отлична Српкиња, госпођа Марина Завишића чла-

ница те задруге покренула била, истина после је од других прихваћена и остварена, ал' је доста јак отпор морала да побие јер је велики део, иначе разборитих и добрих Српкиња, против био. Но ствар се покренула, спровела и прве и друге године леп успех показивала, тако, да смо се могли надати, да ће наш женски лист све више напредовати, јачати и лепу будућност имати. Но на жалост жар за новим подузећем врло кратко трајаше. Претплатника листа место више и више да буде, а оно сваке године мање и мање и баш Н. Сад, место наше одабране интелигенције, гњездо из ког је то лепо подузеће полетело, како чујем, врло се слабо одазива просветну гласу, а који би требао да продре у све женске кругове. где се српска реч говори и љуби. Угледајмо се на Гркиње, драге Српкиње! радимо и ми као оне што раде, здружимо се све из ових крајева око нашег „огњишта“ нека нас ту једно одушевљење греје, нек нам светли једна цел и нек нас једна воља креће на рад, па ћемо успех доживити, који ће нам стотруко наплатити жртве и труд што смо положили на жртвеник народног нам напретка. И кад се велике родољупкиње и врле жене спомињу, нек се међу њима светли и име: Српкиње.

Будимпешта 30. септембра 1890. **

МНОГО ПУТА...

Много пута, кад ми на ум дођу,
Поседници дворова, палата,
Богатирци охоли надути,
С небројено сребра и дуката.

Гледећ', како безобзирно слепо,
Плове реком уживања разног,
Како нижу безкорисне дане
Проживелих многих лета празних;

А кад удес проиграт' се пође
С људ'ма, створи њему вечно мали,
Кад опасност ненадно запрети,
Да их реке прогутају ваји.

Благо, дворе, за милосна дела
У замену тад би радо дали,

— Што но су их за живота свога,
Обилато починит' требали!—

Мислећ' тако, запитам се често:
„Има л' мете, има л' више цели,
Безбрижнијех уживања разних
Плаха река, — живот им васцели?“

Запитам се, али заман чекам
У мислима изражена збора, —
Место душе тиханог гласка,
Место речи, место одговора.

Пред очи ми неке слике леђу
Пуне туге, тајанствена ваја,
А те слике, из боланих груди,
Пропрати ми јато уздисаја!

„На постели, у избици тамној,
Сиротанче бољетица тресе!
Јецалући теретни уздаси
Кроз тишину чешће зачуше се.

Мајке нема, а бабо му сетан,
— Грозна му се бура жићу спрема. —
Тешка ј' борба! одржават треба
Жиће бедно, — ал' зараде нема!

Црна ј' поноћ, ал' је црња слутња
Што му мрачну душу обхрвала,
Црња ј' беда, што му кобне боре
На блеђано чело урезала!

Уста ћуте, ал' му поглед збори:
Бољно чедо, понуде ти треба,
А отац ти бедни ничег нема,
Па ни мрве, ни корице хлеба!

Изнемоглом од муке и бола
На пањ клону мишица витешка,
А кроз уздах одјекнуше речи:
„Сиротињо и Богу си тешка!“

Тамо опет, сиротица шваља.
Образи јој сузам' орошени,
А са тамом поноћнога мрака
Пуно с' слажу осећаји њени!

Изнемогла старица јој мајка
Лишена је вида очињег, —
Крутом борбом обузетој шваљи
Често санак са очију бега.

Измучена радом, већ три ноћи
Мутна ока заклопила није,
А сад санак силно мреже спушта,
Да се њиним нитам обавије.

Ох! нека је! нек' се санком крепи,
Где, како се у сну бољно смешка,
А кроз осмех затрешташе речи:
„Сиротињо, и Богу си тешка!“

Гледећ' слике што м' их машта ствара,
Ја осетим неку грозу клету,
Те поново заштам се горко:
Сиротињо зашто си на свету?

Опет слике пред очи ми лећу.
— То питање, што кроз душу м' сену,
Мутну маглу с' моје душе скрену,
— Прво ми се њиме одгонену. —

„У месту ми.“ богаташ си збори,
„Много ј' школско сиромашно дете,“
— Дивна мис'о у њем' сазрела је,
Да г' одене од главе до пете.

Што намисли, одмах и настаде,
Да се с места изврши уради,
Ох! како ће радоват' се силно
Незбринута многа сирочади!

Свану јутро, и невољни бабо
Да окове патње са се стресе,
Обучице да зготови многе,
Једног јутра вест донесе се.

Брижњом негом и сироче мало
Оздравило ј' — за њ' се заузели —
Да у радост обраћену патњу
Са бабојком заједно подели,

Ради бабо, срцем пуним нада;
Кад чекићем ђоне покуцкује,
Слуша оне једноставне звуке
К'о најлепше песме да му брује!

Ено шваљи радосница суза
Тихо кану са образа бледа,
Уст'ма шапће молитвицу свету
Па захвално на небо погледа.

Та одело местној сирочади
Зготовиће марна рука њена,
А награда бедним радницима,
Милосрђем биће пропраћена!

Гледам слике, што м' их машта ствара,
Ал' не видим печат патње њуте,
— Несу ово више слике бола,
Тешким јадом, грозом задахнуте.

Ко ј' облаке разгонио мутне,
Куд несташе мрке хумке јада?
Што одавно проићи сам хтела
Из вас слике дознала сам сада.

Усхићено тад би да узвикнем,
Да с' зачује попут бела света:
„Ој богатство знаш ли шта је твоја,
Несебична, узвишена мета?“

Знаш, док тебе сунце блеска греје,
Нашто ј' борба сиротињске ноћи,
Нашто л' горки сиротни уздаси?
Знаш ли шта је мета твојој моћи?

„Да обзоре мрачне ведриш њиме,
 Да разгањаш са њих црне тмине,
 Да са душе скидаш терет сињи,
 — Тареш сузе, бедној сиротињи!“

Т. Бечеј

Д. Б . . . . . а

НЕКЕ СРПСКЕ МАНЕ.

I.

Треба похвалом а и поносом казати — српски је народ родољубив, српски народ све своје полаже на олтар домовине. Не има народа на свијету, који би се могао у патриотизму мјерити са српским народом. Није од потребе да то овдје икоме доказујемо. Доста је растворити српску историју од давних давнина до дана данашњега и свака ће се освиједочити.

Ипак у српскоме народу има неких мана на које ћемо се осврнути и предочити их браћи Србима, а да настоје и те мане истријebити из нашега народа. Говори ћемо данас о лажним патриотама.

Ја сам опазио да код нас, на жалост има много лажних патриота у грађанскоме сталашу. Ал мислите ви, да су вам то људи који се плаше српског имена? Не дао Бог! Они ће вам свагда и у свакој пригоди прво зачети говор о српском народу. А кад причају штогод о нашој судбини — е ту треба да чистимо очи од суза!

Овијем лажнијем патриотама увијек је на устима *домовина*, разумије се на устима. У је срцу то дручије. Јер кад би сте им распарали груди и погледали у ледена срца, за цијело би се освиједочили, да би ти људи „српство“ продали за дукат!

Обично су вам лажни патриоте људи, не начитани: не изображени, али богати. Ти људи ако желе у отменије друштво (а Бог ме да желе — пара их тјера!) наравно тамо морају да о нечем говоре. О чему? о култури? о књижевности? Јок! не имају они о томе ни појма. Они читају политичне новине, промозгају духовите чланке — и даду се на кафецијску политику.

Ту ће вам они усхитом говорити о

српским патриотама: свим племенитим потхватима, рекао би човјек, да би и живот за српство дали. Али није од потребе да их много кушате — тражите им дукат на патриотичне цијељи — они вам слежу раменима, кукају на слабој трговини . . . и цена не отварају!

Наравно да политиком они мало користе домовину, а да би највише користили кад би што принијели на олтар домовине... али јок! Пару лажни патриоти не жртвују домовини, ама и домовину и добре Србе жртвују они парама. Молим вас ја, отиђите у кућу код нашег трговца. Ту ће те наћи слика из српске прошлости, ту ће те наћи и српских књига. Купили људи — јер им све једно купили наше јал туђе слике — они треба да слика имаду. Али тражите и најмању пожртвованост од тих људи — и вас ће истјерати преко прага.

Али у кафани је све иначе. Тамо се лажни патриотизам размећа, да их свијет чује, јер би им и то могло негда хаснити.

Људи, који су кадри да продају образ свој и свој углед за паре, продаће и народ.

— Такав лажан патриотизам ретко се јављује код женскиња, јер оне својим скупљеним положајем у друштву нису могле доћи ни у прилику, да се напоје тог шекулативног духа, који тргује и с најсветијим осећајима човечанским и народним, а оне и по природи својој и својим финијим осећајем не могу ни пасти у ту погрешку. На женскињама је дакле као чистијом и незараженом половином нашег српског друштва, да искорењују ову ману леним примером, поуком и саветом прво на самој деци својој, а и као љубе могу много упливисати на мужеве своје. Од њиховог патриотизма очекујемо, да ће сваком при-

ликом и на сваком месту поради, да се у друштво наше поврати онај чисти и прави патриотизам, какав се огледа у нашим народним песмама, где су матере, љубе и сестре предбачиле и светлиле својим врлинама и својим родољубљем мужевима, деци и

народу. То се од наших матера, љуби и сестара тражи данас више но икад, јер нам данас прети културно Косово, које нас неће тек успавати, него умртвити. Српкиње, будите на опрезу!

Босна,

С.

У НОЋИ.

Дивно ли је по ноћноме зраку,
Када звјезде нису у облаку,
И кад мјесец са поносом правим,
Љуби земљу, својим лицем сјајним.

Дивно ли је свуда погледати,
Природина краса уживати,
Како тварка — велика и мала,
Ноћноме се мртвилу предала;

Па све глухо, — све се санку дало,
А дневне је вреве све нестало.
Неком санак нове наде шиље,
Многи у њем тражи и окриље

Многог кр'јепи, а многога блажи,
Многог оштри, а многога снажи;
Многи по се из сна раздријема.
Само Србин јоште у сну дријема.

Ко да само Срба санак воли!
Не мој санче Србин ти се моли:
Пробуди нас, — у зору се рани,
Да видимо једном данак сјајни.

Већ је твоје доста госпоштине,
Бјежи од нас, нек нам радост сине!..
Да гонимо неслогу проклету,
Те да слогу прихватимо свету.

Већ одавна вијенац се плете,
Да с' на чело ерпекој слози метне;
А неслогу ногом да згазимо,
Српску змију, да с' тим угњавимо.

То те моли сваки Србин санче,
Али може бити и другаче.
Кад већ нећеш, Србин и то чека
И у зори тражи себи л'јека.

— А та зора — иза ноћи чарне,
Јест наука ерпске зоре сјајне.
С' њом ће напр'јед у сретање поћи
И жељеној нади доћи.....

Фоча 1890.

Мар. С. Поповић.

О КОНСЕРВОВАЊУ МЛЕКА.

ОД М. ПЕТРОВИЋА.

(Свршетак.)

Млечне конзерве, ма у ком облику биле оне, немају само ту задаћу, да подмирују нужду тамо, где се млеко у опште не може добити, него још више захтева се од њих јамство, да су добро и ваљано млеко, тако да им припада првенство пред свежим али рђавим млеком. Само тако могу те конзерве дати деци, болесницима оно, што лечници захтевају.

Ту је прилика, да одговоримо на питање: које је млеко „ваљано“? Оно је млеко ваљано, које садржи одређену количину својствених му саставака. То млеко мора имати извесну меру сухога остатка, кад се испари (12%), мора имати извесну количину беланчевина (3.3%), масти (3.5%), млечног шећера (4.5%), пепела (0.7%). У заградама наведени бројеви само су средњи бројеви, они се неће наћи управо

толики у сваком кравјем млеку, него више или мање како кад, јер ни све млеко није једнако. него показује више или мање прилике по пасмини и старости краве, по начину, како се храни, по добу мужње и т. д. По томе ни све природно млеко нема једнаку вредност као храна. Тако може млеко од крава, које добијају водни-каву храну, дати само 10.5% сухога остатка, а код врло доброг млека може износити и 14%. У 1. литри тога другога млека има дакле исто толико хране као у 1¹/₃ литре првога. При храњењу одојчади, болесника или слабих људи није заиста равнодушно, колико хране дотични са извесном множином млека прима. Нарочито сматрају садањи лечници као врло важно, да млеко за децу има увек један и исти састав. Из горњих података види се, да се у добром млеку на 100 делова беланчевине налази увек нешто више него 100 делова масти. То је једно важно мерило, по ком се може пресудити, да ли је нека млечна конзерва начињена од нормалног млека или од млека, са ког је скоруп од чести скинут.

Кад је неко млеко добро и ваљано, онда долази још једно важно здравствено питање, а то је, је ли то млеко и потпуно чисто, нема ли можда у њему какве прљавштине или ситних организама, који би могли какве болести да произведу и да тако постану непосредно опасни за здравље? Пошто је при гајењу крава заиста немогуће, да се удали свака нечистота, па даље и најбрижљивије старање за здравље крава доста слабу заштиту пружа, то се мора узети као чињеница, да је свако млеко мање више нечисто. Наравски да ће млеко из чистијих штала, где се кравама не даје храна која је већ почела трунути, више јамства, да нема у њему ничег штодљивог, али по мишљењу проф. Дра *Соксхлета* у Минхену не вајди на то много се ослањати, него ваља зло сасвим искоренити, а то ће се постићи *стерилизовањем*, млека т. ј. грејањем млека, док се сви могући штодљиви организми у њему не униште. Да он у том право има, мислим да је доказано повољним успесима, који су постигнути последњих година прихва-

ћањем његовог предлога, да се одојчад хране стерилизованим млекум.*)

Колико нечистоте може бити и у најчистијем млеку, то се тек дознало од како се скоруп одељује од млека центрифугалном машином. То се сад у опште чини у великој млечној производњи и тада се ухвати за бокове добоша, који се окреће око (6000 пута у 1 минуту) пека прљава сива маса и то добије се од 1 литре млека око 1—2 грама те прљавштине. Иста ноћне после кратког времена да труне и смрди, те је право названа „млечно ђубре“. И није ништа друго, јер се у њему налазе увек трошице од кравје балеге и хране, чешће крвне и гнојавне лоптице, па и друге неукусне стварчице, које у штали при мужњи, пресицању, хлађењу и т. д. доспу у млеко. Кад би се то „млечно ђубре“ пред очима потрошача повратило опет натраг у млеко, зацело се не би онда нико с апетитом прихватио тог млека. Што најситније млечно сито пропусти кроз себе, то може још да одвоји центрифугална машина. Због тога би ваљало млеко, које је немогуће са свим чисто добити или које се цеђењем не даје довољно очистити, увек пречистити центрифугалном машином, бар зацело оно, које се под именом „млеко за децу“ и т. д. скупље продаје. Колико је *Соксхлету* познато, радила је то неко време само бечка млекарска задруга, али је опет напустила, пошто публика није знала то да цени.

Као млечну конзерву, која одговара потпуно свима захтевима, хвали *Соксхлет* стерилизовано кондензовано млеко без шећера и сваког другог додатка, као што га производи од неколико година једна фабрика (Лефл и комп.) у баварским Алпајским Алпима. Поступак је тамо овакав: Са свим свеже млеко очисти се одмах помоћу центрифугалне машине од „млечног ђубрета“ и згушњава се за тим у простору, у ком нема ваздуха, толико, да не испарљиви остатак износи колико могуће тачно 37%. Тада се улије у кутије од

*) Ко се за то више интересује, то су зацело све добре мвтере, тима најбоље препоручујемо краспу књижицу загребачког професора Дра А. Лобмајера „Najbolja zamjena materinog mlika“ (1889. Akademiska knjižara L. Hartmana u Zagrebu“). Цена 30 новч.

лима и пошто се ове залепе стерилизује се под притиском паре, да би постало трајно.

Кад хоће да се употреби то кондензовано млеко, онда се измеша са водом, да буде 1 литра или што је још простије пошто се млеко излије из кутије, налије се иста још два пут до горе водом и вода се та дода млеку јер и тада ће бити у право 1 литра. Та литра млека има потпуно нормалан састав са 12% суhog остатка. Све кутије су у том погледу једнаке, тако да се увек добија млеко једне исте каквоће и по томе и једне исте хранеће вредности. Стерилизовањем уништене

су у том млеку све органске клице (бактерије) и нема у њему ни труни млечног ђубрета. Годинама се даје то млеко држати без икаквих промена.

Соксалет препоручује то млеко најбоље за храњење одојчади и болесника, и то тамо, где се добро свеже млеко не може добити или где се поглавито за тим иде, да множина хране буде увек једнака. За тим се препоручује за бродове, у тропским и осталим пределима, где нема свежега млека и најпосле и за готовљење обилно хранећих јела, у којима треба да се налази велика множина млечнога градива (колачи и т. д.)

ИНФЛУЕНЦА.

Француски лист „La Natura“ доноси у преводу са данског оригинала једну белешку о инфлуенци, болести, која се од новијег доба на жалост и код нас често спомиње. Белешка та занимаће зацело и наше читалице.

У краљевском заводу за глухонеме у Копенхагену уведен је већ од седам година обичај, да се питомци сваки дан редовно измере на вази, која је тако удешена, да се на њој могу у један мах измерити до петнаесторо деце, тако да деца, сада четрдесет дечака и тридесет и једна девојчица нису мерена посебно, него у шест група. Мерење то, које иначе не траје више него неколико минута, не показује дакле тежину свакога детета за себе, него тежину сваке групе и укупну тежину све деце. Ово свакидање мерење повећег броја деце нешто је са свим ново и довело је до интересантних опажања разне природе: тако је оно н. пр. показало, да тежина деце расте највећма у јесен и у првој половини првог зимског месеца; али да се слабо примећавало за време последња два зимска месеца као и у марту и априлу; за тим тежина бива мања и то траје све до конца лета. Те мене понављале су се у исто доба и са највећом правилношћу кроз целих седам година. Ове године, први пут после тако

дугог времена, приметила се значајна изнимка, а изнимка та почела је од прилике у исто доба, кад се инфлуенца појавила у Копенхагену.

Године 1889. слагале су се криве линије, којима се графично означавала тежина деце, потпуно са линијама из прошлих година, све до 22. новембра. али 23. престале од једанпут обично растење и то је без прекида потрајало од тога дана па све до 21. децембра. По опажањима из предходних седам година требала је тежина сваког детета за тих четир недеља да порасте просечно са 500 грама; али то растење је изостало, нарочито је изостало код девојчица, а код мушкараца није износило више него само 200 грама. То доказано одступање од правила кроз те четири недеље постаје још значајније, кад се сравни са резултатима истих недеља из године 1888., јер тежина сваког детета, и једног и другог пола, порасла је у 1888. од 24 новембра до 21. децембра близу за 700 грамова више него за исто доба у 1889. Никакве промене није било за поменуте четири недеље ни у храни ни у другим телесним потребама за опстанак дечији; било је јасно, да се то одступање од нормалног растења тежине имало приписати само горе именованој болести. Истина, не може се тврдити од-

лучно, да нас је инфлуенца задесила право 23. новембра, али пошто су се првих педесет и девет случајева званично констатованих у Копенхагену појавили у току једне недеље, од 1. до 7. децембра, то је дозвољено закључити, да се болест угњездилa већ тада, још потајно, пре својих осам дана.

Здравствено стање код деце било је у опште редовно; дочим је шест заводских професора напала свом жестином болест, није за тих четир недеља ни једно дете имало инфлуенцу. Истина да је било неколико случајева реуме, али без изванредног значења и не више него и других година у јесен и у почетку зиме. Ма да дакле званична статистика не помиње ни један случај инфлуенце међу нашим питомцима, ипак нам посведочавају графичне таблице, које показују телесну тежину деце, да су на неколико дана непосредно пред 23 новембар продрле невидљиве

клице болести у наш завод и да се утицај борбе између тих клица и деце почео јављати 23. новембра. Та борба утрошила је тако много животне снаге, да органи за храњење нису могли скоро ништа да принесу за нормално растење телесне тежине; кроз поменуте четири недеље оно се шта више умалило скоро за 500 грама за свако дете, кад се изведе употређење са пређашњим опажањима; тај мањак доказан је за свих шест група, које су засебно мерене, а био је знатнији код старијих девојчица (15 до 17 година) него код старијих мушкараца, што показује да је у мушкараца било више отпорне снаге него код девојака. Званично дакле није било у нас ни једног случаја инфлуенце, али у ствари имало је зацело свако дете у нашем заводу за време од четири недеље од 23. новембра до 21. децембра. Отуд се може и то закључити, да смо сви били *инфлуенцовани* (М. П.)

СЕЋАЊЕ.

— ПО НЕМАЧКОМ. —

Грце то је рака нема,
Где је љубав сарањена.

Ал' кад небом месец шеће,

Из гроба се љубав кћеће.

И над тобом лебди бледа,
А са оком сузна гледа.

Војин Бикар.

ДОМ СИРОТНЕ ДЕЦЕ У БЕОГРАДУ.

8. бр овога листа, у белешци „Дечије спашење“ изнето је, како су у Паризу две госпође основале друштво за помагање и спасавање деце, која су без заштите и одбране и која иду путем пропасти своје. У истој белешци помиње се и то, како је и у Српству учињен један покушај у томе, тиме, што је др. Н. Ј. Петровић још 1880. г. својом књигом „Дечији јади“ покренуо то исто питање и код нас.

Ми смо овом приликом ради да о тој ствари проговоримо коју више и да изнесемо шта је у том послу до сада рађено и урађено за српску сирочад. На-

дамо се да ће то интересовати поштоване читаоце и читатељке овога листа.

„Сиротињо, и Богу си тешка, а камо ли земљи у којој си!“ вели пословица. А да ли је сиротиња тежа Богу, да ли земљи у којој је, да ли сама себи, мучно је измерити и пресудити. Тешко је и ономе, који пати сиротињу и невољу, а тешко је и ономе, који гледа како се други мучи и пати, нарочито ако је посматралац човек који има очију да види, ушију да чује, срца да осећа, да га душа заболе за нерођеним као и рођеним.

Колико је тешко гледати човека здрава и читава, кад падне у зло или невољу какву, још је теже гледати у невоља та-

квој слаба и нејака, а нада свим тиме још је теже гледати децу слабу и нејаку, када их срећа или судбина клета баци на сокак и остави ту да пропадају, да пре времена измучена у гроб иду, или да у зло иду. Ако такви мали сиротани измучени у гроб оду, невоља је заслужна жаљења; ако ли такви мали сиротани прескоче гроб свој и продуже живот, али живот у неваљалству, што тако често бива. — опет је невоља, А која је од ове две невоље већа, коју децу више да жалимо мучно је рећи. Пропадају и једна и друга, пропадају за то, *што сама себе ни су могла спасти*, а помоћи нигде не нађоше. Пропадају, не за то, што помоћи није било, него за то што им помоћ није пружена, *а могла им се помоћ пружити*. А да је помоћ и могла бити пружена и да је помоћ и могла, ето примера, који се износи у поменутој белешци у 8. бр. овог листа. Тамо се вели, како су две жене у Паризу основале друштво, које је сад 150 деце узело из беде и невоље, и труди се да од њих, од те деце, која су већ била на ивици пропасти, сада створе добре људе. И таква добротворна установа, на срећу, није једина у свету. Па и ми Срби нисмо ни у томе хтели изостати од осталог образованог света. И ми имамо један светао почетак у томе, о коме смо, као што рекосмо, намерни да речемо коју.

Као што је у поменутој белешци речено, Др. Ник. Ј. Петровић још 1880 г. својом књигом „Дечији јади“ покренуо је питање о указивању помоћи нејакој сирочади. И глас његов није остао „глас вашијућег у пустињи“ Рад поменутог г. Петровића и његових књига: „Дечији јади“, „Дечије спасење“ и „Дај ми чичо десет пара“, уродили су леним родом, родом који из године у годину све већи и бољи бива. — Тај род зове се: *Дом сиротне деце*.

1880 г. заузимањем Др. Н. Ј. Петровића основано је у Београду *Друштво за поглавање и васпитање сиротне и напуштене деце*. Ма да и није било одзива какав је могао и требао да буде према оваквој једној установи, опет се успело толико, да је ово Друштво 1887 г. већ

могло подићи кућу, која ће бити уточиште сирочади. Ове године пак ова је кућа проширена и у њој ће моћи сада да нађе спаса 50—60 сирочади српске. Та кућа зове се *Дом сиротне деце* а постоји у Београду на Врачару.

У дому овом до сада је било само мушке деце, а сад ће се покушати да ту нађу склоништа и женска деца сирочад. Друштво својим питомцима у дому овом даје храну, одело и стан. Ту деца имају добро васпитање, ту уче школу, раде и уче занат, а поред обичних кућњих послова, које деца сама врше, деца у дому овом обрађују и башту, где се уче гајити усеве кући потребне.

Од заната за сад је уведен само корпарски занат, а увешће се у скоро још који.

Друштво своје питомце, пошто сврше основ. школу (пет разреда) и пошто ојачају да могу занат учити, даје на занате и води бригу о њима све одевајући их док не постану калфе, докле управо не буду могли себи сами зарађивати што је за живот нужно.

За питомце дома сироте деце друштво прима децу која немају никога свога, дакле децу, која би сигурно пропала под туђим плотом.

Међу децом, коју дом прима, има деце која су само сирочад, али су деца добра, а има и деце, која су већ пошла била рђавим путем и почела се одавати злу и поквареном животу. И о једнима и о другима друштво води очинску бригу, старајући се, да добру децу у добру одржи, а неваљалу да поправи па да и једну и другу изведе на пут. Међу садашњим питомцима има деце готово из свију крајева српских, па и српске деце из Аустро-Угарске. То су деца оних Срба, које је сиротиња и невоља натерала да дођу у Србију и да овамо потраже рада и хлеба, па су умрли оставивши децу своју без икога и ичега сврга.

Кад се узме да друштво ово броји једва око 300 чланова махом београђана, онда се не може рећи да је успех до сад постигнут незнатан. А што завод овај не може имати 150 питомаца, као поменути

завод у Паризу, ту треба у рачун узети и ону разлику између Београда и Париза, Србије и Француске. Но још смо далеко од тога, да можемо рећи, да је успех сјајан. Тек кад друштво ово буде бројало на хиљаде чланова својих, не само из Београда, него из целог Српства, кад оно буде срећно да међу добротворима својим има стотине — онда се можемо надати да ће се учинити колико треба. А ми се надамо да ће тако и бити и да овај у Српству први завод за сиротну и напуштену децу заслужује веће пажње и пот-

поре свију људи, којима је Бог дао те имају и могу помоћи пружити онима који ничега немају и којима је помоћ преко нужна.
Д. Ј. П.

Примедба. Члан Друштва за подпомагање и васпитање сиротне деце може бити сваки (мушки и женски) који улаже редовно по 6 динара годишње. Добротвори, који Дому сиротне деце приложе најмање 500 дин. бележе се на мермерној плочи златним словима на самом улазу у Дом. Члански улози од чланова ван Београда могу се послати у писму, адресованом на Друштво, а по пријему улога шаље се сваком штампама и потписана признаница.

ПРЕСЛИЦУ И РАЗБОЈ!

Благо оном брату, који има сеју!
Сеја ће за брата, танку пређу прести,
Танку пређу прести, ситан везах вести.

Нар. ис.

Вредноћа и радиност до скоро красеше готово сваку Српкињу домаћицу. Немамо ли и данас по где који траг међу нашим рубљем, који сведочи да се наше Српкиње из пређашњег доба, без разлике сталежа највећма бринуле за „постав“ од чега ће моћи свима сво потребно рубље да покроје?

Зар не можемо и данас видети у којој старијој фамилији по који лепо израђени тако рећи историјски ћилим. За кога ће домаћица, по предању рећи, „то је моје свекрве, она је или ко други ткао; па се сад чува, да се о Божићу преко стола простре или да снаје преко њега под ово слеме дођу итд.“ — Није ли то јасан доказ, да су стари наши, односно старе наше Српкиње, покрај свога иначе посевног домаћег посла и преслицу и разбој сматрале за нешто обвезно, без чега је т. р. срамота и било да буде кућа.

Прегледајмо само и данас у старијим кућама, по таванима за оцаком, или у каквом старом кошу међу гвожђушинама и другим старежом, па ћемо за цело паћи, по које брдо, вретено, мотовило, чулак, калем, цев и тд. Шта нам ови мртви сведоци говоре? Не сведоче нам јасно да је кадгод у тој кући зором вретено звр-

јало, а на разбоју брдило ударало, платно се белило, од српског бега и домаћин и домаћица па и сви млађи бело рубље носили?

Па шта данас видимо? — Видимо да се све ове ствари у прабини ваљају; узмемо ли их у руке, свакој ни имена не знамо: једном речи видимо или управо не видимо на Србину и Српкињи ћерћелију и дереклију: по собама не видимо наше лепе шарене ћилимове и по постељама лепе беле својом руком откане и лепо украшене простираче, већ видимо на нама швапски уштиркани шифон и шта ти ја знам још. По собама неки „тениси и копјертуси“ а по прозорима „јута“ и друге дридолије, за чију љубав уклонисмо и слику кућевног свеца са босиљком и врбицом и кандило а метнусмо лажно огледало; огледалу је место за врати а патрону у прочелу — само да швапској моди а нашој сујети задоста учинимо.

Није ово драги Србине само у „бољим“ кућама тако измењено, већ се то у новије доба може да опази и у ратарском сталежу, под изговором „не исплати се више прести и ткати, сад се може све јефтиније добити.“ Није тако драга Српкињо! Чинити се да је то јефтиније: све те швапске накараде мораш ти за твог века двапут и трипут изменути; а што твоја рука буде урадила, то ће послужити и за века твога унучета и праунучета.

Наше грађевине са последњих неколико изложба стекле светску славу. Страни народи увидеше у њима врло добру робу, те их пригрлише и куњују од нас по јефтин новац а ми плаћамо скупо њихову моду и шаренила. Изложбе на којима беху рукотворине наших простих сељакиња, дадоше им вољу и полета за даљи рад и оне раде, али на жалост нема ко ће да им предјачи, да им да упутства у каквом духу треба да изводе ту своју рукотворину — изопачују и изглед и градиво, повађају се за „модом“, на већ видимо у „сади платну“ таквих разнобојних фигура, какове тобож има у разном фином дућанском платну; па тако исто и ћилимове изопачују са уткивањем вунице, која је непостојана и по јачини и по боји. Њоме изводе разне фигуре, које ни у слагању боја, ни у извађању фигура ни најмање не одговарају условима лепоте — Камо лепе среће, да овај рад пригрле наше Српкињице из „бољих“ кућа, те по свом лепшем укусу, извађају лепе складне фигуре а из оног доброг градива, те би нам наше српске рукотворине за цело на част и дику служити могле. Заста је жалост видети по новијим ћилимима, од наших првих раделица сивачкиња и стапаркиња, како идући за модом праве читаве накараде од својих рукотворина; на њима су вам неки пауни са дужим кљуном од репа; бокали са већим дршком од самог бокала итд. а да и не спомињем оно неприродно ређање боја у извађању тих фигура.

Ви сте драге Српкињице прве позване да прво преслицу и разбој унесете у ваше собе, да узмете у своје руке, па да ви дајете правац овом раду, ви га усавршунте, од вас прост свет нек прегледа и у лепом се укусу усавршунте, а не прегледајући неукусне фигуре са својих фарбачица сукања, које им „фарбар“ на безу

њиховом намала. — Избаците из својих руку „тацове“ „пашчад“ „тишлајфере“ и друге туђе бљувотине и убилачке луксусе, па унесите у ваше избе праве српске радове; радове, којима ћете целом свету показивати да сте праве Српкиње а не робкиње туђих лудорија. Није Српкиња она која се само именом српским зове, него је она права Српкиња, која и наше обичаје зна да негује, и чува; без правих српских рукотворина, не могу се ни прави српски обичаји одржати.

Нисмо мислили са ово неколико речи одвраћати наше Српкиње од умерених раскоша, и тога мора бити тамо где може бити, али нека та раскош српска буде, нек се у тој невиној раскоши Српкиња поносити може. Ето нам златне жице, ћерђефа и ћерђелије, везите Србину кошуљу а себи зарукавље: везите на задужбинама лавор гране и српско писме; велите, везите, а не у тим приликама да око хартије обмотавате! Нису наше старе раделице ни себе ни друге обмањивале, него су онако радиле, како ће свагда светла образа на дивану бити.

Није стид радити, а особито прести и ткати. Кад су могле наше најотменије госпође и краљице прести, ткати и вести, о чему нас наше народне песме и повестница уверавају, а зашто да не могу данашње Српкиње и Српкињице. Ево што вам наша повестница казује: Грчки посланици кад дођоше на српски дворца краља Доброслава (Стевана Уроша I.) затекоше му жену краљицу Јелену, царску ћерку, где у друштву са снајом јој кћери мађарског краља и дворским госпођама преду, они се нису могли чудом да начуде овој вредноћи и таквом племенитом раду.

Још једном велите, Српкињице преслицу за нас а разбој под икону па да те види Бог!

(„Д. Л.“)

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

У српским вишим девојачким школама у Новом Саду, Панчеву и Сомбору уписало се за ову школ. 1890—91. годину оволико ученица: У Нов. Саду 125, од којих су 60 из Нов. Сада, а 65 са стране; у Панчеву 97, од којих су 60 из Панчева, а 37 са стране; у Сомбору: 100 ученица, од којих су 64 из Сомбора, а 36 са стране.

У српској учитељској школи у Сомбору уписале се: 62 ученика и 81 ученица, свега: 143.

Прва мухамеданка Кутлојаров Ханум свршила је у Одеси медицинске штудије и положила тамо прописане испите с врло добрим успехом и добила дозволу од државне власти да може у Криму, од куда је и родом, практиковати као лечник.

Прослава новосадске срп. вел. гимназије. У суботу 22. септембра (4. октобра) о. г. баш на имендан Њ. ц. и кр. Величанства Франц Јосифа I. прославила је новосадска срп. вел. гимназија 25. година како је подигнута на велику гимназију са 8 разреда и од како је добила јавност. Прославу је покренула и удесила колегија те гимназије на врло скроман начин, али је ипак сам чин величанствено изведен. Ученици су отпојали прво „Царју небесни“, може се казати, вештчки, за тим је г. управитељ Васа Пушибрк у историчном али јасном прегледу изнео све важније моменте за последњих 25 година, који су овој гимназији ишли у прилог ил су је задржавали у полету на њеном моралном ил материјалној пољу и завршио је говор са благодарним сећањем на Њ. Величанство, који је овој гимназији подарио јавност, те је уз управитељев глас повикала у трипут Њ. Величанству сва присутна публика: живео! а ученици отпевали химну, коју је публика стојећи саслушала.

На овој просветној светковини били су заступљени: маџистрат са великим жунаном г. Др. Виктором Флатом на челу, сви просветни заводи у месту са наставничким особљем евојим, све вероисповедне општине, „Матица Српска“, добротворна задруга Српкиња Новосаткиња и велики број друге одличне мушке и женске публике.

Истог дана славио је и г. управитељ Васа Пушибрк и г. професор Светозар Саоковић 25, а г. професор Филип Оберкнежевић 30 година своје учитељске службе. Колегија је у знак признања подарила сваком од ових славењеника слику целе професорске колегије, а ученици, пријатељи и наставници основне и више девојачке школе поздравили су корпоративно славењенике.

Нова ткачка школа. У Лесковцу у Србији подигнута је, како „Домаћица“ јавља, нова ткачка школа за вунене, кудељне и памучне тканине. Нек им је сретно и бериџетно!

Св. савски дом. Концем августа месеца о. г. довршен је св. савски дом у Београду, који је подигнут прилозима родољубивих Срба и Српкиња. Очевидци тврде, да је овај дом зајиста достојан знак патриотизма српског. 10. октобра се осећење дом свечаним начином и друштво ће продужити од тада свој патриотски рад у своме дому.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Лампе петролејске да ти лепше светле: Стави витиљ, пре но што га увучеш у лампу, на топло место да се добро осуши Слабо ко зна, да витиљ у дућану и код куће навуче влаге из ваздуха, па кад се такав овлажен витиљ увуче у лампу, он врло рђаво гори, те онда се виче, да не ваља лампа, или петролеј, а оно је крива влага, ил незнање домаћицино, која не уме да се помогне.

Стаклени цилиндри (цевци) на лампама да не пуцају. Сави парче гвоздене жице ил обичну укосницу (харнадлу) па метни горе на цилиндар, па неће пући, јер гвозђе увлачи топлоту и чува стакло. Неки цилиндри пуцају, што је неједнако дебело стакло; у том случају ваља дијамантом запарати стакло, па ће се сачувати. Хоће да пуцају. и онда, кад фитиљ с једне стране јаче гори, за то ваља назити, да је фитиљ свуд једнако сасечен. Хоће и онда да пукне, кад пустити да гори—нагло пламен, чим се упали лампа, или ако стоји лампа на промаји, па та нагла ватра растеже нагло стакло и мора да пуца. Ваља добро чувати и фитиљ, да не падне на њ ни кап

воде, јер онда одмах прека и и пуца петролеј.

Лампа да се не дими: Умочи витиљ у што јаче сирће, па га онда добро исуши и у лампу метни. Такав витиљ ће и спорије горети.

Цеви стаклене на лампама да очистиш лепо од масних прљотина ил од загоретина; Намотај на држак од варјаче крпе и умачи то у салмијак-спирит (из апотеке) па тари док не изађу прље, а после утри другом крпом умачући у ситно истучену креду.

Ватру у мањем да брзо угасиш: Сипај на њу песак, пепео, блато ил земљу: то брже угаси него мало воде, јер где блато падне, ту се више не појављује ватра. Особито ваља пазити на овај начин гашења кад се запали маст или петролеум, јер вода у тим случајевима још више шкоди него што помаже. Добро је у овом случају покрити ватру и мокром крпом ил поњавом, али тако, да захвати и покрије целу ватру, па да ју угуши.

Дрвенарију да опростиш од гљиве дрво точе. Греде ил даске, што стоје на влажном месту почну трунити од оваких гљива. Против тога нема бољег лека од петролеума, он убије сваку гљиву одмах у клици.

Ножеве и виљушке да лепо очистиш: Ра-сеци кромпир (кртолу) на умочи у врло ситно истучену цигљу ил креч па тим тари.

Бунарску воду да начиниш у часу добру за прање рубља: Бади у њу мало нишадора, или је пре потребе прокувај, па онда се у њој може и прати и кувати као у речној води ил у кишници.

Стакло на прозорима, ако је потавнело, да повратиш: Тари га живом копривом из хладне воде, док не буде опет провидно.

Ако је стакло прозорско замрљано масном бојом, а оне се очисти тако, кад се она места намажу кључалом содом и утру флазелом.

У опште **окна прозорска најлепше се очисте и оперу** кишњицом ил текућом водом, а никако бунарском ил чесманском водом или цеђем. Кад се оперу, онда се ставе у хлад да се осуше, а не на сунце, јер на сунцу потавни стакло. За тим се утре стакло артијом ил кожом, а не крпом.

Сребрне кашике као отров. Обично се држи, да се човек не може отровати сребрним кашикама, а то не стоји. Има забележених примера, да су се људи отровали и сребрним кашикама као и другим, и то кад их оставе ду-

же време у киселом јелу, јер и у сребру, од ког су кашике, има помешана бакра (меди), па овај се отопи у киселини и начини се отуда онај познати зелени отров, од ког многи људи сваке године главом плате.

Гвоздене ствари да сачуваш од рђе: За-мочи у воду од куване кртоле (кромпира) и остави да се осуши; или држи их у ситно истученом угљу, или очисти добро после употребе па замочи у кречну воду и кад се осуше остави; или ако су, алати онда вуненом крпом утри, коју си замочио у ланено уље, али онда ваља ствар оставити на сувом месту.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

(Школске књиге, које кваре очи). Знатни очни лекари у Немачкој већ су у више прилика обраћали пажњу власти на подозриво множење *кратковидости* међу школском децом обоега пола и као главан узрок те немиле појаве истицали су *рђаву штампу* у многим школским књигама. Усљед тога забраниле су сада власти у Пруској употребу у школама свију књига у малом формату и ситно штампане и навеле су као разлог, што се таквим књигама слабе очи школске омладине. Не би згорег било, да и наше власти овој ствари мало пажње поклоне.

Дувански дим као отров. У Паризу су приметили, да оно месо постаје отровно, које стоји дуже изложено дуванском диму; па да би се сасвим уверили о томе, сушили су месо на диму од дувана, па га давали животињама, а ове поскапале од тога. То је дало повода париској полицији, да су забранили пушење у ка-сапницама. Кад се месо трује од дима, онда се зацело трује и човек, који пуши, па и они, који живе у собама, где се много пуши, а особито њежна одојчад за то препоручујемо нашим матерама, да уклањају дечицу из таквих дворана, где се пуши, а и да пораде на томе код своје одраслије деце и код мужева, да остављају дуван свога и породичног здравља ради.

РАЗНО.

Какви ће нам лекари долазити. Приликом отварања нове школске године на будапештанском свеучилишту саопштио је пређашњи ректор главније статистичке податке о том највишем заводу у земљи за прошлу годину. Међу осталим поменуо је, да је на медицинском факултету било свега 1204 слушалаца, од којих

су били 317 римокатолици, 23 православни, 10 унијати, 81 еванђелисти, 96 реформирани, 3 уни-тарци и 674 јевреји. Више него половина свију медицинара беху дакле јевреји.

Анастасија Кољаровићка, Новосадкиња, удата у Ср. Карловцима, основала је фонд за више образовање Српкиња. Фонд ће носити име њеног покојног мужа Димитрија и њено, а састоји се из две куће у вредности од 10.000 фор. и уложеног новца од преко 5000 фор., који је заштедила за ову племениту цел. Ово је по-ред Софије Дражићке рођ. Живановићке из Ст. Бечеја друга Српкиња, која је сво своје имање оставила на васпитање и образовање српских ћери с уверењем, да народ наш и сваки други не може напредовати и боље дане доче-кати, док му ћери не буду хришћански и у свом српском духу васпитане п вишим образо-вом наоружане. Нека је слава и хвала и овој другој матери српских ћери на овом племенитом дару! Живила!

(Срп. учитељски конвикт у Нов. Саду). Од последњег извештаја нашег о овом предмету уплатили су још ови чланови:

а) *оснивачи*: Лазар Живојновић из Дољ Пе-троваца 1 ф. — Харитон Ружић из Ст. Сивца 1 ф. — Павле Бибић из Петриње још 3 ф. — Ђорђе Милић из Н. Сада још 3 ф. 75 н.

б) *попомажући*: Белоцркванска срп. прав. црквена општина 10 фор. — Срп. добротворна жен. задруга у Белој Цркви још 7 ф. — Земунска штедионица 50 фор. — Срп. правосл. цркв. оп-штина у Земуну 50 ф. — Александар Јорговић из Н. Сада још 2 ф. 50 н.

в) *Прилози*: Од одбора земунске великошкол-ске омладине као чист приход од приређе-не за баве 214 фор. — Чист приход од омладинске за-баве приређене у Чуругу 9 ф. 20 н.

Попомажући чланови постали су и ова дру-штва: Срп православне цркв. општина у Субо-тици. — Добротворна задруга Српкиња у Субо-тици. — Браћа Дудићи трговци у Бечу. — Српско певачко друштво у Суботици. —

Чланарина ових последњих потпомажућих чланова налази се у оној своти, од 253 форината и 40 новчића, која је у прошлом извештају послата „Од суботичког омладинског одбора за скупљање добровољних прилога на кон-викт“. — Извештај од суботичког одбора је стигао пошто је наш извештај већ био штампан, те тако се није знало да у тим добровољ-ним прилозима има и чланарине, те се тако овим допуњује онај извештај.

Исиривак: У прошлом тромесечном штампаном извештају изостало је штампарском погрешком име оснивача г. *Авакума Травања из Турије* са уплатом од 5 ф. 50 нов., што се овим исправља.

ЧИТУЉА.

Цана Апостоловићка бивша председница лозничке подружине женског друштва, преминула је 20. августа о. г. Покојница беше прва, где се предузимало какво родољубиво предузеће, које засеца у задатак женске или „женског друштва.“ Она има највише заслуга за отварање радничке школе у Лозници, у којој је поред свог свога сиромашног стања и своје многобројне дечице (имала их је 12 а сад су живи 2.) издржавала једну ученицу за целу годину дана. Бог нека даде рајска насеља овој племенитој души!

НОВЕ КЊИГЕ.

„*Magyar Paedagogijai Szemle*“ тако се зове лист, који је основао и од 1880—1888. уређивао Јосиф Рил. Лист излази у месечним свескама и доноси педагошке расправе, чланке и слике знаменитајих учитеља. Сад уређује и издаје лист г. Ђорђе Глац, учитељ у Будимпешти. Ове је године изишла 10. свеска у којој је на првом месту изложена слика бачбодрошког кр. николског помоћног надзорника благородног г. Грефа Никаза уз чланак „Остварење стручног надзора у народној школи“ каји је написао г. Цехе. — Цена је листу 2:50 ф. на годину, а свеска једна вреди 25 нов. Новци се шаљу на адмикистрацију у Будимпешту (VII. Wesselényi útca 48 szám.) Препоручујемо учитељима и учитељицама, који су вични мађарском језику, овај педагошки лист браће Мађара.

САДРЖАЈ: 1. Промена живота. Од Лазара Николића. — 2. Српкињама! * * — 3. Много пута. Од Д. Б. . . . . а. — 4. Неке српске мане. Од С. — 5. У ноћи. Од Мар. С. Поповића. — 6. О конзервовању млека. Од М. Петровића. — 7. Инфлуенца. (М. П.) — 8. Сећање. Од Војина Бикара. — 9. Дом сиротињске деце у Београду. — 10. Преслицу и разбој! — 11. Белешке: а) Из проввете. б) За домаћице. в) Зарад здравља. г) Разно. — Читуља. — Нове књиге.